כיצד *צולין את הפסח מביאין שפוד של רמון ותוחבו לתוך פיו עד בית נקובתו ונותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו דברי ר' יוסי הגלילי ר"ע אומר כמין בישול הוא זה אלא תולין חוצה לו: אין צולין את הפסח לא על השפוד ולא על האסכלא, א"ר צדוק מעשה בר"ג שאמר לטבי עבדו צא וצלה לנו את הפסח על האסכלא: **גמ'** ונייתי של מתכת? איידי דחם מקצתו - חם כולו וקמטוי מחמת השפוד ורחמנא אמר °צלי אש - ולא צלי מחמת דבר אחר. ונייתי של דקל? איידי דאית ליה שיבי מפיק מיא והוי כמבושל. ונייתי של תאנה? איידי דמחלחל מפיק מיא והוה ליה כמבושל. ונייתי של אלון, של חרוב, ושל שקמה? איידי דאית ביה קיטרי מפיק מיא, של רמון נמי אית ביה קיטרי! שיעי קיטרי. ואבע"א בנבגא בר שתא דלית ביה קיטרי. והא איכא בי פסקיה? דמפיק לבי פסקיה לבר, מתני' דלא כרבי יהודה דתניא רבי יהודה אומר כשם ששפוד של עץ אינו נשרף כך שפוד של מתכת אינו מרתיח. אמרו לו: זה חם מקצתו חם כולו, וזה חם מקצתו אינו חם כולו: ונותן את כרעיו וכו': *תניא רבי ישמעאל קורידהו *תוך תוך, ר"ט קורידהו גדי מקולס. ת"ר *איזהו גדי מקולס - דאסור לאכול בלילי פסח בזמן הזה כל שצלאו כולו כאחד, נחתך ממנו אבר, נשלק ממנו אבר - אין זה גדי מקולס. השתא יש לומר נחתך ממנו אבר דאף על גב דקא מטוי ליה בהדיה אמרת לא, נשלק מיבעיא? א"ר ששת ששלקו במחובר. אמר רבה האי מולייתא שריא. א"ל אביי והא קא בלע דמא? א"ל כבולעה כך פולטה, נימא מסייע ליה: נותן את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו - מ"ט לאו משום דאמרינן כבולעו כך פולטו? אמרי, שאני התם כיון דאיכא בית השחיטה דמחלחל מידב

שמות יב

רש"י

ביצד צולין · שפוד של רמון. טעמא מפרש בגמרא: **ונותן את כרעיו כו'.** כדכתיב צלי אש ראשו על כרעיו וגו' כולו כאחד משמע: **כמין בישול הוא זה.** שמבשל בני מעיו בתוכו כמו בתוך הקדירה: **תולין חוצה לו.** תוחבן בשפוד למעלה מפיו של טלה: **על השפוד.** של ברזל כדמפרש בגמ' שהמתכת כשמתחמם מקצתו מתחמם כולו ונצלה הפסח מחום השפוד שבתוכו שהפנימי מתחמם ע"י קצתו החיצון והוה ליה פסח צלי מחמת דבר אחר ורחמנא אמר צלי אש: **אסכלא.** גרדי"ל בלע"ז וכולה חד טעמא: **גמ' שיבי.** קלי"ר שעשוי שורות שורות: **מחלחל.** כעין של ערבה ושל אגוז שיש להן מוח מבפנים: **אלון.** יושב"א שהוא קשה: **איידי דאית ביה קיטרי.** ובעי למשפינהו בסכינא מפיק מיא דרך מקום חתך הסכין והוה ליה פסח מבושל: **שיעי קיטרי.** ואין צריך להעביר סכין עליהם: **בנבגא בר שתא.** נטיעה בת שנתה: **והא איכא בי פיסקי.** ראש השפוד שהוא מקום חתך ומוציא מים: **דמפיק לבי פיסקי לבר.** חוץ לפי הפסח דהאי מפקי מיא לא עיילי לפסח: **כשם ששפוד של עץ.** כשתולין אותו בתנור ומכוסה בטלה אין מה שבתוך הטלה נשרף שהטלה מגין עליו, כך שפוד של מתכת אין מה שבתוך הטלה מרתיח מחמת חום מקצתו היוצא חוץ לטלה: **אמרו לו.** אע"פ שאין פנימי של עץ נשרף אבל פנימי של מתכת מרתיח שזה של עץ חם מקצתו לא חם כולו והוה ליה צלי אש וזה של מתכת חם מקצתו חם כולו ואפילו מה שמכוסה ממנו הלכך הוה ליה צלי שפוד: **רבי ישמעאל קוריהו תוך תוך.** נותן לתוכו ס"ל וכשמרתיחין ומתבשלין בתוכו נשמע קול רתיחתן תוך תוך כקול הסיר. ל"א כתב בספרים ישנים תכבר לשון תוך ובר כלומר ממולא מבפנים ונראה מבחוץ כעין שממלאין גדיין ותרנגולין שלנו ודוגמא גבי אביגיל (שמואל א כה) חמש צאן עשויות ומתרגמינן חמש ען תכברנין, משם רבי קלונימוס: **מקולס.** לשון כובע נחשת דמתרגמינן קולסא דנחשא (שם יז) °דסבירא ליה תולין למעלה בראשו ונראים ככובע נחשת על ראש גבור: **איזה גדי מקולס.** דתנן בפרק מקום שנהגו (ד' נג·) שאסור לאכול צלי (*בערבי) פסחים בזמן הזה במקום שלא נהגו: **כאחד ·** דדמי לפסח ונראה כאוכל קדשים *בחוצה (לארץ): **נשלק מיבעיא ·** קס"ד דנחתך והדר נשלק ומשעה שחתכו קודם צלייתו תו לא הוי מקולס: **האי מולייתא.** איכפלדור"א בלע"ז כמו שאנו ממלאין הטלאין והתרנגולין בין בשר לעצמות: **שריא.** *ואפילו לא (בישלו) את הבשר שנותנים לתוכו (מולח ואפילו מלחו) כמליחת צלי, דאי במליחה כל צורך לקדירה פשיטא: **והא קא בלע.** הטלה דם היוצא מן הבשר הכנוס בתוכו: **פולטו.** לחוץ ושואבו חום האור:

תוספות

ביצד צולין · ותוחבו לתוך פיו (א). אומר ר"י מש"ה תוחבו דרך פיו לפי שנותן הגס שבשפוד למטה כדי שלא יפול הפסח ואז הוי בית השחיטה למטה וקדייב דמא דרך שם: **נחתך** ממנו אבר אין זה מקולס. נראה לריב"א דמצוה לקלסו אבל משום הכי לא מיפסיל מדאמר לקמן בפרק האשה (דף פח:) גבי ה' שנתערבו עורות פסחיהן ופריך והא איכא חד דלא נפיק ומשני משום דלא אפשר דהיכי נעביד נייתי כל חד וניתנו אי דידי בעל מום הוה להוי האי פסח ואי לא להוי שלמים הא איכא חזה ושוק ופריך וניתי כל חד כהן בהדיה והשתא איך יעשו כן והא חזה ושוק דאסורים לזרים אי אפשר לצלותן עם הפסח וצריך לחותכן ולא הוי מקולס אלא משום הכי אין נפסל וכן תנא לקמן (דף עה·) חתכו ונתנו על גבי גחלים רבי אומר אני שזה צלי אש משמע חתכו לגמרי מיהו רש"י פירש לקמן חתכו שלא הבדילו אלא(ב) צירמו בשנים ושלשה מקומות:

האי מולייתא שריא. פי' בקונטרס אע"פ שלא מלחו אלא כצלי ולר"ת נראה דלצלי לא בעי מליחה כלל דלא מיבעיא כשנצלה הבשר יפה יפה ונפלט כל הדם דשרי דיותר מפליט ע"י האש מע"י המלח דמעשים בכל יום שמבשלים כבד אחר צלייתו אע"פ שמחמירים לבשלו אחר מליחתו אלא אפילו לא נצלה כל צרכו דלא נפלט כל הדם מותר אע"ג דאמרינן בפ"ק דכריתות (דף ד: ודף כב·) דאיכא לאו בדם האברים ה"מ דוקא כשפירש אבל כל זמן שלא פירש ולא יצא לא הוזהרו כדמוכח בפ' מפנין (שבת דקכח·) (ג) דבשר תפל מותר לטלטלו משום דחזי לאומצא אלמא יכול לאוכלו בלא מליחה ועוד דאמר בפ' כל הבשר (חולין דף קיא·) דכבד אחר שחלטוהו ברותחין או בחלא מותר לבשלו לפי שמצמיתין הדם בתוכו ואין מניחין אותו לפלוט דקאמר התם רב הונא חלטי ליה בחלא ורב נחמן חלטי ליה ברותחין סבר רב פפא קמיה דרבא למימר חלייה אסור אמר ליה אי חלייה אסור איהו נמי אסור דכי היכי דפליט הדר בלע אלא ודאי חלייה נמי שרי דמצמית הדם ואין מניחו לפלוט ואפ"ה שרי באכילה ואין לאסור צלי שלא נמלח ולא נצלה כל צורכו משום שמחמת האש הדם נפרש מבפנים מצד זה לצד זה דמה שיוצא לחוץ משרק שריק ומה שנשאר בפנים אע"פ שפירש מצד זה לצד זה לא הוי כדם האברים שפירש דהא איכא מאן דאסר במסכת חולין (דף קיב·) לאכול ככר שחתך עליה בשר מפני דם הבשר שנכנס לתוכו ואפילו הכי משמע דבשר עצמו מותר אע"פ שלא יצא כל דמו ודבר תימה הוא לרש"י מה מועלת מליחה מועטת לצלי - דאין הבשר יוצא מידי דמו עד שימלחנו יפה יפה, אלא ודאי לא בעי מליחה כלל וכן קבל ר"י מר"ת ובהקומץ רבה (מנחות כא·) גבי מליחת קדשים דקאמר כיצד(ד) עושה מביא את האבר ונותן עליו מלח וחוזר והופכו ונותן עליו מלח ומעלהו ויש דגרס בתר הכי אמר אביי וכן לצלי לא גרס לצלי אלא וכן לקדירה וכן כתוב ברוב ספרים, והא דאמר בפרק קמא דביצה (יא·) ושוין שמולחין עליו בשר לצלי לאו משום דבעי מליחה אלא שמנהג למולחו והא דאמר בכל הבשר (חולין קיג·) רב ששת מלח גרמא גרמא, תרי מ"ט - לא משום דפריש מהאי גיסא ובלע האי, חד נמי פריש מהאי גיסא ובלע האי גיסא, דפריש מהאי גיסא דקאמר היינו שפירש לגמרי לחוץ אבל מבפנים שרי כדפרישית: **כבולעו** כך פולטו. בפ' כל הבשר (חולין קיא·)(ה) שריק כבדא עילויה בישרא בדיעבד משום דדם מישרק שריק התם לא שייך להזכיר כלל טעם של כבולעו כך פולטו שהדם נופל שם מבחוץ ושריק ואינו נבלע ומטעם כבולעו כך פולטו נמי לא הויא שריא התם גבי כבד אלא בדיעבד ואע"ג דבא למישרי הכא גבי פסח לכתחלה אע"ג דבני מעיו בתוכו ואיכא נמי כבד גבי פסח לא רצו להחמיר משום דכתיב (שמות יב) ראשו על כרעיו ועל קרבו ואפילו מאן דאסר בכבדא עילויה בישרא לא קשה ליה מתניתין דפסח דמדרבנן אסר ובפסח לא החמירו אי נמי הוא יעמיד כגון שמלח בני מעים מליחה גמורה דאפילו לקדירה מתירו ר"ת על ידי מליחה גמורה ואפילו לפי מנהג העולם שאין מבשלים כבד על ידי שום מליחה מכל מקום כיון דנמלח כמליחת קדירה נתמעט דמו ולא אסר טפי משאר בשר שלא נמלח דבשרא על גבי בשרא שרי לכתחלה לכולי עלמא ויש ללמוד היתר במולייתא אפילו נמלח בשר החיצון ושהה כדי מליחה והפנימי לא נמלח מדמייתי ראיה מטפילת בר גוזלא דשרי מטעם כבולעו כך פולטו אע"פ שמעשים בכל יום שאוסרים בשר שנפל בציר ומלח שנפלט ואין מותר אפילו בצלי ועדיפא מינה היה אוסר ר"ת תרנגולת שנמלחה בקערה אף על פי שלא שהתה שם שיעור צלייה ולא פלטה אפילו חצי דמה ואסרה לאוכלה צלי משום דלא מפליג רבא *גבי אין מולחין בשר אלא בכלי מנוקב בין שהה הרבה לשהה מעט: שאני

מסורת הש"ס

מכילתא פ' בא [ברכות לגי' עירובין כט:]

[תוספת' ביצה פ"ב]

[בלילי]

[כאוכל קדשים בחוץ כצ"ל ע' תוי"ט פרק ד' מ"ד]

ס"א שריא ואפילו לא מלחו את הבשר שמתנים לתוכו' אלא כמליחת צלי · ח"מ :

עין משפט נר מצוה

א א ב מיי' פ"ח מהל' ק"פ הלכה י:

ב ג ד שם הלכה ט:

ג ה מיי' פ"ח מהל' מלה הל' יא סמג עשין מא טוש"ע א"ח סימן תעו סעיף א:

ד ו מיי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הל' יז סמג לאוין קלז טוש"ע י"ד סי' עו ס"א [רב אלפס חולין פ"ז דף רל: וכן הרא"ש שם סי' י"ג]:

◆

רבינו חננאל

ביצד צולין את הפסח שפוד של רמון כו' ואקשי' ולמה אינו צולהו בשפוד של מתכת ושני' דאיידי דחם מקצתו חם כולו וכיון שנתחמם ראש השפוד כולו המשוקע נמצא חמום השפוד צולה בשר הפסח ורחמנא אמרה צלי אש ולא צלי ברזל ושפוד של דקל אית ביה שיבי כגון שאיבה ומפקי מיא ותאנה איידי דמחלחלא מפקי מיא והאלון והחרוב והשקמה הני כולהו אית בהו קטרי מקום שצומחין ומגדלין אמירין ונצרים וכשחותכין אותן אותו מקום חתך מפקי מיא וכיון דמפקי מיא על הבשר הוה ליה כמבושל לפיכך אין עושין מהן שפוד לצלות בו הפסח: רמון אע"ג דאית ביה קטרי שיעי כלו' פתומין הן ומקום חיתוכו והוא ראשו שפולט מים מוציאו חוץ לבשר: ירושלמי כל העצים יבשים מבחוץ ואין יבשים מבפנים ורמון יבש מבחוץ ויבש מבפנים ורבי יהודה דמכשיר בשפוד של מתכות אוקימ' למתני' דלא כותיה: **נותן** את כרעיו ואת בני מעיו לתוכו תניא ר' ישמעאל קורידהו תוך בר כלומר נותן כרעיו שהן מבחוץ בתוכו ר' טרפון קורהו גדי מקולס: **ת"ר** איזהו גדי מקולס פי' שאסור לאכלו בלילי פסחים בזמן הזה דתנן ביום טוב פ"ב ועושין גדי מקולס בלילי פסחים בזמן הזה והלכתא כחכמים כל שצלאו כאחד נחתך ממנו אבר או נשלק ממנו אבר אין זה מקולס ואוקימנא נחתך ממנו אבר נחתך ונתפרק האבר מן הגדי ממש ונשלק דקתני שלא נחתך האבר אלא היה צולהו ושפת קדרה בצדו ונחתך ירך הגדי כמות שהוא בלא חתיכה בתוך הקדרה ונתבשלה אין זה גדי מקולס ומותר בזמן הזה: **אמר** רבה מליתא שריא·פי' מליתא עוף או כבש מלא בשר בתוכו תצלה בתוכו ואמר אביי כבולעה כך פולטה כלומר כשם שבולע מהבשר שבתוך העוף או שבתוך הכבש כך פולטו בולעו מבפנים פולטו מבחוץ וקימא לן דהא מילתא בצליה היא דהא בעני' הפסח [נאמר] אבל בבישול או בשליקה לא·

[בחולין קיג· וכס איתא שמואל]

נושא

כיצד צולין את הפסח

• באיזו שפוד

• באיזו צורה מניחים את הבשר בשעת צלייה

נושא/מבנה

◇ "וניתי" הצעות נוספות (סג'

שיפודים בנוסף לרמון

= "איידי" דחיות

*תוס' מה רש"י ור"ת אי צלי בעי מליחה (מולח) או לא בעי מליחה כלל

נושא

גדי מקולס

נושא

מולייתא, כבולעו כך פולטו

מבנה

△ נסיונות לסייע לרבה ואמר כבולעו כך פולטו

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה כיצד צולין וכו' לתוך פיו [illegible] נראה דלפ[illegible] דהפסיק [illegible] מקמי' דשאני בית השחיטה מידב [illegible] דייבי [illegible] לומר [illegible] דרך פיו [illegible] דלפס היה [תוחבו דרך קיפתו אין]

הדם יוצא מהמזורקים כיון דלא הוי בית השחיטה למטה דם נשאר שם ממוזרקים שנתהכו בשחיטה: (ב) בד"ה נחתך וכו' שלא הבדילו אלא חתכו בשנים ושלשה מקומות למאר צלייתו סס"ד: (ג) ד"ה האי וכו' דבשר תפל מותר וכו' (ד) שם כילד הוא עושה מביא: (ה) ד"ה כבולעו וכו' שריך ככדא:

גליון הש"ס רש"י ד"ה מקולס · דס"ל תולין · עי' רש"י לעיל נג · ד"ה מקולסין וביצה כב: ברש"י ד"ה מקולס :